"شه پۆل"له هه ڤپه یڤینێکی خۆمانه دا
له سه ر چه ن پرسێکی وه ک "ڕۆژهه ڵاتی کوردستان"، "کوردی تاران" ، "باشووری کوردستان" و ژیانی تاکی خۆی

ڕێناس جاف

دوابه دوای سه ر که وتنی شۆڕشی گه لانی ئێران و پشت کردنی حکومه تی مه لایان له ماف و خواسته ڕه واکانی گه لی کورد،جارێکی تر کوردی ڕۆژهه ڵاتی کوردستان ڕووی له خه باتی چه کداری کرده وه. هه ر له و ده مه وه ڕژێم سێبه رێکی قورسی خسته سه ر ناوچه کوردنشینه کان و ساڵانی ڕه شی ده سه ڵاتی حکومه تانی سه رده ستی کوردستان، هه مدیس ده سپێکرایه وه.
ڕه شبگیری و هه ڕه شه و گوڕه شه و ترساندن و تۆقاندن و شاربه ده رکردن و گرتن و بێ سه ر و شوێن کردن و له ناوبردنی شۆڕشگێڕ و ڕووناکبیرانی کورد، سه ری هه ڵدایه وه.
ڕژێم به توندی چاوه دێری به سه ر هه موو چه شنه جم و جوڵ و وه خۆکه وتنێکی کوردانا ده کرد. مێدیاکوردییه کانی ڕژێم ته واو ببوونه که ره نای پڕۆپاگه نده یی حکومه ت و ئه وه ی وته ی چرووک و بێ بایه خ بوو، ڕه وانه ی بزاڤ و ته ڤگه ری سیاسی کوردیان ده کرد.
بازاڕی په ڕتووک و بڵاڤۆکی کوردی به ته واوی په کی پێ که وتبوو.
گه ر خودی ڕژێمیش به کوردی شتێکی ده رده کرد ،سه تی سه ت له خزمه ت به رژه وه ندی حکومه تدا بوو و هه ر به ته نیا به نیازی خه ڵه تاندنی بیر و هزری کوردی و بۆ شاردنه وه ی سیمای کرێتی خۆی لای دونیا، ئه و کاره ی ده کرد.
سه رباری ئه وه ش سانسۆرێکی توند به سه ر ده زگه ی چاپه مه نی دا زاڵ بوو. بیره ئازاد و سه ر به سته کان ،له ژێر سێبه رێکی مه رگاوی دا جگه له خۆته ریک خستنه وه، ڕێگه چاره یێکی دیکه یان له به رده م نه بوو. لێ له و که شه خه فه تاوی و پڕگرانه دا چه ن ده نگێکی بوێری کورد وێڕای چوونه ژێرباری گه لێ تۆمه تی نابه جێ و دوور له ئینساف له لایه ن پارته کوردییه کانه وه ، له سه نگه ر و مه ته رێزی خه باتی چاندی و فه رهه نگییه وه خۆیان ده رخست. ئه رکی ئه م جۆره که سانه له وا هه واڵیکی نه گبه ت و کوشنده دا ، پڕ گرانتر و قورستر له ئه رکی تێکۆشه ری کورد له سه نگه ری خه باتی چه کداری بوو؛ چونکه ده بوایه له ژێر نسێی
پیس ترین ده زگه ی سانسۆر و به ده م زه خت و گوشار و هه ڕه شه و گوڕه شه یێکی تونده وه، ڕاژه و خزمه تی ووشه و په یڤی ڕه سه نی کوردییان کردبایه.
وه ر گرتنی سه رپشکی و ئیمتیاز بۆ له چاپدانی گۆڤارێکی کوردی له و ڕۆژه سه خڵه تانه دا نه کاری هه ر که سێکه.
یه که م وره و بڕوایێکی به رزی ده ویست که سڵ له پڕۆپاگه نده ی دژ به کوردان نه کاته وه، پاشان پاڵ پشتی دراوی و مادی گه ره گ بوو

ئە و هە وڵە پیرۆزە بە ئە نجام بگە یینی .

گە ڕانە وە بۆ ئە و ڕۆژانە و بیرە وە رییە کانی ساڵانی 1357 هە تاوی (1979 زایینی) بە م لاوە ڕە نگە بۆ زۆر کە سان هە ڵگری جانتاێیک
یادە وە ری تاڵ و شیرین بێت . هە ر بە و مە بە ستە و بۆ ئە وە ی بزانین بزووتنە وە ی چاندی ڕۆژهە ڵاتی کوردستان بە کامە قۆناخی دڕکاوی دا گوزە ری کردووە هە تا بە ورۆ گە یشتووە، لە هە ڤپە یڤینێکی خۆمانە دا بە کۆڵێک پرسیار، یە ک لە و کە سانە مان دواند نیازپاکانە بۆ خزمە تی کە لتوور و زمانی کوردی،هە موو هە وڵی خۆی دە کار هێنا . مامۆستا "حە مە ساڵە ی ئیبرایمی" ناسراو بە " شە پۆل"،هە مان کە سایێتییە لە و ساڵە تە مو مژاوییانە دا سە رمایە ی هزری و مادی خۆی بۆ بووژاندنە وە و بە رزکردنە وە ی ڕۆحی کوردی، دڵپاکانە خستە گە ڕ.

وە رە لە زمان خودی مامۆستا شە پۆلە وە زێتری بناسە.

بە گوێرە ی ناسنامە کە م لە سێی چواری ساڵی 1312 هە تاوی
لە شاری مە هاباد لە نێو بنە ماڵە یێکی زانستپە روە ر و
ئۆجاخ زادە و ڕە سە ن دا لە دایکبووم.
هە ر لە ماڵێ لە خزمە ت باوکما ،کتێبە وردیلە کانی فە رهە نگی و
ئیسلامیم خوێندووە. هە تا پێنجی سە رە تایی لە فێرگە سە رە تاییە کان
دە رزم خوێندووە، پاش تێکچوونی کۆماری کوردستان لە مە هاباد ،بە ینێ
لە حوجرە ی فە قێیان لای کاکم مە لا سە عیدی ئیبرایمی دە رزم
خوێندووە و پاشان بە ینێ لای مامم و لە نێو فێرگە ی فە قێیان لە لادێ و
شارە کوردنشینە کانا لای مە لا باشە کان، زانستە کانی ئیسلامی باوی
سە ردە مم تە واو کردووە و پاشان بۆ پیاچوونە وە و لێکۆڵینە وە ی زێتر چوومە تە لای زانای سە ردە م " حاجی مە لا حسێنی مە جدی" لە شاری مە هاباد و لە فێرگە ی ئە و، دوای توێژینە وە لە سە ر زانستە کان ،

سه ره نجام لای ئه و زاته ئیجازه ی فتوا ده رکردن و وانه وتنه وه ی
زانسته کانی ئیسلامیم وه رگرتووه، ئینجا ساڵی 1335 هه تاوی
له خانه قای نه هری له مه هاباد، بوومه ته خه تیب و ئیمامی جومعه و
جه ماعه تی ئه وێ، هه ر له و ساڵانه دا له لایه ن وه زاره تی فه رهه نگی
ئه و سه رده مه وه له مه لایان ئیمتیحانیان وه رده گرت که من له و
تاقیکارییه دا ده رچووم و به ڵگه نامه ی زانستی وانه وتنه وه یان دامێ،
پاشی ئه وه به فه رمی بوومه مامۆستای زانسته کانی ئیسلامی له" مزگه وتی سوور" ی مه هاباد، ئێوارانیش له خانه
قا چه ن ئایه تێکم له به ر ده کرد و بۆ ڕاڤه ی ئه و ئایه تانه ، قسه م بۆ خه ڵک ده کرد، هه ر ئه وانه بوون به فیش
بۆ وه رگێڕانی قورئان و هه ل و مه رجێک پێش هات که له
یه کی ڕه زبه ری ساڵی 1340 هه تاوی له ڕێگه ی تاقیکارییه وه له
زانستگه ی زانسته ئیسلامییه کانی زانکۆی تاران وه رگیرام و هاتمه تاران و
مه لایه تی و وانه وتنه وه ی مزگه وتی سوورم به جێهێشت و خوێندم هه تا
لیسانسم (به کالۆریۆس) وه رگرت و به رده وام بووم له خوێندن و بێ تاقیکاری چووم بۆ خوێندنی ده وره ی ماسته
ری، دوای ئه وه بوومه مامۆستا له قوتابخانه کانی دواناوه ندی تاران و پاش سه ر که وتنی شۆڕش،
له ساڵانی 1371 هه تاوی به م لاوه له ڕێگه ی تاقیکارییه وه له زانکۆی ئازادی ئیسلامی بۆ ده وره ی خوێندنی باڵا
(دوکتۆرا) وه رگیرام و له به شی
زمان و فه رهه نگی عه ره ب دا پله ی دوکتۆریم وه رگرتووه.
خاڵێک پێویسته لێره دا ئاماژه ی پێ بکه م ، له خوێندنی زانکۆ چاوم که وت به گه لێ ڕاڤه و ته فسیر له سه ر
قورئان که به شێوه ی ئه هلی سوننه
نووسرابوون، ده ستم دایه وه رگێرانی قورئان و ته واوم کرد به سه رنج به و فیشانه ی له کاتی لێدوان و وتاردان
ئاماده م کرد بوون.
ئه و قورئانه م ته واو کرد ، ڕۆژێک گرتم به ده سته وه له گه ڵ کتێبێ که
دوکتۆر سه عید خانی کوردستانی ئینجیلی وه رگێڕا بوو بۆ سه ر زوانی
کوردی له ساڵی 1309 هه تاوی و کلێسه ی "قه وامولسه لته نه" له تاران
به ناوی "مزگانی نه زانی" بۆی چاپ کرد بوو که پێشه کییه کی
به رزی به فارسی بۆ نووسیبوو. بردم و چووم بۆ لای" په هل بوود" وه زیری
فه رهه نگی ئه و سه رده مه ، له پێشدا کتێبه ئینجیله که م دایێ، پێم وت
ئه مه کلێسه له چاپی داوه دیاره خه ڵکی کورد که ئه مه بخوێنێته وه
هۆگری په یا ده کا به دینه که ی حه زره تی مه سیح، منیش قورئانم وه رگێڕاوه بۆ سه ر زوانی کوردی و ڕاڤه شم
کردووه هه تا گه ر خه ڵک
بیخوێنێته وه زیاتر له سه ر بڕوا و ڕوانگه ی ئیسلامی سوور بن و هۆگری قورئانیش بن ، بۆیه هاتووم لوتف بکه ی
یارمه تیم بده ی و ده ستوور بده ی
بۆمی چاپ بکه ن، په هل بوود دوای وردبوونه وه یێکی زۆر له کتێبه که ی
دوکتۆر سه عیدخانی کوردستانی ، چاوێکی خشاند به کوردییه که یدا و
پاشان قورئانه که ی له من وه رگرت و چاوێکی پیا گێڕا و ڕووی له من کرد و وتی ئێمه ناتوانین قورئان به کوردی
چاپ بکه ین چونکه کوردی "گویش"
(ه) (بن زاراوه)، گه ر ئێمه چاپی بکه ین قورئان ده بێته زبانێکی دی و
به هێز ده بێ و ئه وه زه بر له زمانی فارسی ده دا، من به دڵساردی
له لای هه ستام و لێمدا ڕۆیشتم. هه تا سه رکه وتنی شۆڕش له به ر شه ڕ و
شۆڕ هیچ نه کرا، دوای شه ڕ که کتێبی زۆر له سه ر دونیای عه ڕه ب و ئیسلام ده هاته پیشانگه ی کتێب ، زۆر ته
فسیرم ده س که وت و جارێکی دی چوومه وه به کوردییه که یدا و ئاماده م کرد بۆ چاپ.

ڕۆژێ کارمه ندانی گۆڤاری" ئاوێنه" که به زوانی کوردی له تاران ده رده چوو، هاتنه دیده نیم و منیش باسی وه رگێران و ڕاڤه ی ئه و قورئانه م بۆ کردن ، جه نابی سه یید "کازم موسلح ژارئابادی" له بنه ماڵه ی ساداتی نه هری شای شه مزین ، فه رمووی بیده به من هه تا" ده زگه ی ته بلیغاتی
ئیسلامی" بۆتی چاپ بکات، منیش نووسخه یێکی پیت چنی کراوم که به
وێنه ی قورئان و وه رگێران و ڕاڤه که ی ساز درابوو، دایه ده ستی ، دوای
11 ساڵان که ده زگه ی ته بلیغاتی ئیسلامی ده س به ده ستی کرد بوو،
ساڵی 1376 هه تاوی به وێنه یێکی ڕه نگین و جوان له چاپیان دا و
بڵاویان کرده وه ، من که له چاپی بێ هیوا ببووم ، له پڕێک دیتم
30 نووسخه یان بۆ ناردم، به ڵام به داخه وه له چاپی دووه مدا
ئایه تی ده سنوێژه که یان (ئایه تی 6 سووره تی مائیده) ماناکه یان
گۆڕیبوو که له گه ڵ چاپی یه که مدا یه کیان نه ده گرته وه، منیش شکاتم
لێکردن و ئێسته ش له دادگه که دوو پارێزه رم بۆ گرتووه ، ئه وان
به مه حکووم ده رچوون به ڵام فه رجامیان له سه ر مه حکوومیه ته که
داوه ، هیوامه مه حکووم بن و ئه وسا قورئانه که یان لێ ده ستێنمه وه و
دیسان به پێی بیر و باوه ڕی خۆم له چاپی ده ده مه وه و ئیدیعای
شه ڕه ف و زیانی دراویشیان لێ ده که وه و له ڕۆژنامه و گۆڤاران و
له ئینته رنێت ،بڵاوی ده که مه وه که له هیچ کوێی دونیا ئه وه نابینی
که بڵاو که ر له ڕووی ده سه ڵاته وه ده س له بیر و هزری نووسه ر یان
وه رگێڕ بدا ت که ئه وان ده سکاری وه رگێڕانه که ی منیان کردبوو ، به یارمه تی خودا تۆڵه یان لێ ده که مه وه و شه رمه زاریان ده که م.

په یڤێک : ئه م هه ڤپه یڤینه ده مێکه له لامه و مخابن له به ر هه ندێ گێچه ڵ و گیر و گرفتی تاکی ، پێم نه کرا زووتر له مه بڵاوی بکه مه وه.
گه ر له هه ندێ شوێندا وته کان له گه ڵ پرسه کانی ئه وڕۆدا نایه نه وه
خه تاکه ی له منه و هه ر وه ک عه رزم کردن ژیانی سه رقاڵی نێو غوربه تی شاران ئه و ده رفه ته ی نه دامێ ، خێراتر له مه بیخه مه به ر
دیده ی خوێنه ری کورد.

** ئه وه ش ده قی گفت و گۆکه ده گه ڵ مامۆستا شه پۆل**

پ: بۆ شه پۆل ؟

و: عه رزت بکه م" شه پۆل" یادگاری ده وره ی کۆمه ڵه ی "ژێ کاف" ه، به منداڵی باوکم ئه و نازناوه ی بۆ دانام که بۆ خۆی نازناوی" خیره د" بوو،
بوو،کاکیشم نازناوی" ئاویه ر" بوو.

پ: لای کوردی ڕۆژهه ڵات شه پۆل ناوێکه له به ره به ری سه رهه ڵدانی شۆڕشی گه لانی ئێراندا ،بزاڤێکی کوردی خسته ڕێ،ئه ویش له گه وره شارێکی وه ک تاران ، بۆ خۆ چلۆن پێناسه ی خۆ ده که یت و چۆن خۆت به
خوێنه ری کورد ده ناسێنی؟

و: من تێفکریم له به ر ئه وه ی ئاشنای زمانی کوردی بووم و ده ره تانێ هاتبووه پێشێ ئه و کاره م له ده س دێ که بتوانم به زوانی کوردی بنووسم و هه ر له و ڕێگه شه وه خزمه تێک به زوان و فه رهه نگی کوردی بکه م.
چونکه من ده رزم خوێندبوو و ده وره ی بالای زانکۆم ته واو کردبوو پێم وا بوو بچمه هه رێمی کوردستان و خزمه ت به لاوان و گه نجان و مێرمنالانی
کورد بکه م و وانه یان پێ بلێم. هه ر وه کو له تاران ده رزم ده گوته وه،
پێم خۆشبوو له وێش له کوردستان ده رز بلێمه وه، جا هاتم بۆ قه ره بووی
ئه و کاره ده ستم دایه نووسین به زمانی کوردی. بۆ وێنه ساڵی 1981 زاییني گۆڤاری "گرشه ی کوردستان" م به زوانی کوردی بلاو کرده وه ،
ئه و ده مه ی له مه هاباد بووم ده ستم دابووه وه رگێڕانی ئایه ته کانی
هه ڵبژارده و له تاران له زانکۆدا فیش به نییه کم هه بوو ، زۆر ڕاڤه و
ته فسیری گه وره م که وته به رچاو و ده ستم کرد به کامڵکردنی ڕاڤه و
وه رگێڕانی قورئان به کوردی. بۆ ئه وه ی زمانی قورئان بێته پشتیوانی
زوانی کوردی و که س نه وێرێ وه کو سه رده می "شا" زوانی کوردی
قه ده غه بکا یان به رهه م و په ڕتووکی کوردی و ڕۆژنامه کوردییه کان
له ناو ببات و بیانفه وتێنێ، له وه بترسن که گه ر ئه و کاره بکه ن ،قورئان کوێریان بکا و نه وێرن پێش به په ره ی زوانی کوردی بگرن.
دیاره قورئانه کوردییه که ساڵی 1376 هه تاوی چاپ بوو و هه تا ئێسته ش
7 جاران له چاپ دراوه ته وه، بۆ وێنه له باشووری کوردستان به هۆی
دوو براده ره وه وه به ناوه کانی مامۆستا "دانا" و مامۆستا "مه لا هادی"
له ده هه زار نووسخه دا له چاپ دراوه ته وه. به لام به داخه وه واتای
بیسملاکانیان که به کوردی بوون، لێ قرتاندبوو. له و باره شه وه مه منوونیانم که زۆریان زه حمه ت کێشاوه. پاشان
من هه ر بۆ خزمه تی زمان و که لتووری کوردی ، فره تر له 19 په ڕتووکم له چاپ داوه.
وه ک "باوی کورده واری"، " کۆزانی فه رهه نگی زبانی کوردی" چاپی دووه م، کتێبی "زانایانی کورد " له شه ش به رگدا که به رگی یه که م و دووه می
به ناوی "ژیناوه ری زانایانی کورد" و " زانایانی کورد" له چاپ دراون.
ئه و چوار به رگه که ی دی به کۆمپیوته ر پیت چنی کراون و ئاماده ی چاپن. هه ر وه ها په ڕتووکێکم به ناوی " ڕاپه ڕینی حه زره تی شێخ
عوبه یدوڵلای نه هری" شای شه مزین ،ئاماده ی چاپه و کتێبی "زریزه ی
زێڕین " له هه ولێر ،ساڵی 1999 چاپ بووه، دیسان کتێبی "گه نجینه ی
فه رهه نگ و زانین" ساڵی 1371 هه تاوی له 10 هه زار نووسخه دا
چاپ بووه، په ڕتووکی " شاره هه نگ" و " زیندووی کوڕی بێدار " له 15 هه زار نووسخه دا که ئه م دوو به رهه مه له لایه ن نووسینگه ی فه رهه نگی ئیسلامی له تاران چاپ بوونه. ئه و به رهه می زیندووی کوڕی بێداره سێ
فه یله سووفی وه ک شێخی ئیشراق، کوڕی سینا و ئیبنی توفه یلی ئه نده لۆسی ،کاریان له سه ر کردووه، دیاره کاری شێخی ئیشراق به ناوی
"غوربه ی غه ربییه" هه ندێ له گه ڵ ئه و دووه که ی دیکه دا تۆفیری

هه یه. هه ر وه ها "داستانی یۆسف و زوله یخا" به کوردییه کی په تی به شێعری شاعیرانی کورد ،پیت چنی و ئاماده ی چاپه. دیسان ڕاڤه و
ته فسیری سووره تی یۆسف به شێوه یێکی زانستی و عیلمی ، لێکۆڵینه وه ی
له سه ر کراوه و وه رمگێڕاوه ته سه ر زوانی کوردی، هه ر وه ها په ڕتووکێکم به ناوی "ئه و زانا کوردانه ی که له زانستی بیرکاری"دا شاره زا
بوونه، یان ئه و زانا کوردانه ی پسپۆڕی لێکدانه وه و ڕاڤه ی قورئان بوونه یاخۆ ئه و خوانناسه کورده ناودارانه ی یاخۆ ئه و ئافره ته کوردانه ی
له زانستی قورئان و حه دیس و فه رهه نگ و هونه ردا شاره زا بوونه ،
پیت چنی کراون و ئاماده ی چاپن. جگه له وه ی له زۆربه ی کۆنگره کاندا
به شداریم کردووه. بۆ نموونه وتارێکم به زوانی عه ڕه بی له گۆڤاری زانکۆی
ئیسفه هان ساڵی 1345 هه تاوی چاپ بووه، هه روه ها به شداری کۆنگره ی
گوسته ره ی زبانی فارسی له زانکۆی ته وریز بووم ،وتارێکیشم له گۆڤاری
ئه و زانکۆیه ساڵی 1371 هه تاوی چاپ بووه، به شداری له کۆنگره ی ڕێزنان له مه وله وی تاوگۆزی له شاری سه قز و چاپی وتار له کتێبی
ڕێزنان له یادی مه وله وی، به شداری له کۆنگره ی په ره ی کوردستان و
چاپی وتار له کتێبی په ره ی کوردستان، به شداریکردن له کۆنگره ی ڕێزنان
له" سه یید ئه حمه دی باینچۆ" و چاپی وتار له کتێبی" ڕیشه پاک" له و بابه ته وه، به شداری له کۆنگره ی هه ڵبجه ی سووتاو و هێرۆشیمای کوردستان و چاپی وتار له کتێبی هه ڵه بجه، دووپات کردنه وه ی هێرۆشیما، به شداری له کۆنگره ی ڕێزنان له بلیمه تی کورد "غولام ڕه زا ئه رکه وازی" و چاپی وتار له گۆڤاری " ویرا" .

ئامانجی ئه و خزمه تانه ته نیا له به ر ئه وه بووه که گه ر من نه متوانیوه له فێرگه و زانکۆکانی کوردستانا، ده رز بڵێمه وه ، لانیکه م له تاران به نووسینی کوردی بتوانم خزمه تی زوانی کوردی بکه م.

پ: ئه تۆ به له چاپدانی گۆڤاری "گرشه ی کوردستان" له تاران، گوڕێکت به بزاڤی ڕووناکبیری و ڕۆژنامه گه ری له ڕۆژهه ڵاتی کوردستان به خشی، چۆنت ده سپێکرد؟

و: ده بێ بڵێم ده سپێکردنی من بۆ نووسین و بڵاوکردنه وه ی گرشه ی
کوردستان به زوانی کوردی، ئه وه بوو که دیتم دوای ڕووخانی حکومه تی شا
ده ره تانێک هه یه ، چووم له وه زاره تی فه رهه نگی ئه و سا، ئیجازه ی بڵاوکردنه وه ی گۆڤاری گرشه ی کوردستان م به زوانی کوردی وه رگرت
چونکه من به چاوی خۆ دیتم دوای شه هید کرانی پێشه وای نه مر
هه رچی ڕۆژنامه و گۆڤار و نووسراوه ی کوردی هه بوو له ماڵی پێشه وا و
ماڵی وه زیره کان و له ماڵانی دی و له ده فته ر و نووسینگه کانا، هه موویان کۆ کرانه وه و له چوارچرا نه وتیان به سه ردا کردن و سووتێندران.
چونکه دوژمن نایه وێ زوانی کوردی که بناغه ی شوناسی کوردییه،بمێنێته وه و په ره بگرێت. من بۆ قه ره بووی ئه و کارانه ده ستم دایه بڵاوکردنه وه ی گرشه ی کوردستان که یه که م ژماره ی له 1 مارسی 1981 له تاران له چاپ درا و له کوردستان بڵاو کرایه وه و هه تا 9 ژماره ی لێ چاپ بوو.
هه ر وه ها ڕۆژێک له دێ چوومه سه ر چۆمه ئاوێک بۆ ده س نوێژگرتن،
سه یرم کرد مامرێک خۆ ئه دا به چۆمه ئاوه که دا و خۆ قرژ ئه کا، وامزانی
مار و جڕ و جانه وه ره ،جووجه ڵه کانی ده خوات، دوو سێ خڕه که به ردم
هه ڵگرت هه تا بچم به هاوارییه وه ، دیتم جووجه ڵه کان له نێو ئاوه که دا
دێن و ده چن و مه له ده که ن، له پڕێک که وتمه بیری فه رمووده که ی

حاجی قادری کۆیی که به شێعر فه رموویه : هه رکێ به زمانی فارسی یان
ترکی یان عه ره بی بنووسێ یاخۆ خه ڵک فێر بکات و بۆ خۆ کوردزوان بێت،
وه ک ئه و مامره ی لێ دێ که هێلکه ی مراوی هه ڵێنا و خزمه تی به زوانی نامۆ و بێگانه کردووه،جامن له به ر ئه وه
ده ستم دایه نووسین به زوانی کوردی و ئه و کاره کوردییانه ی له لام بوونه ، ئه نجامم داون و هه تا
راده یێکیش به چاپ گه یشتوون، به لام ئێستا زێتر له 7 به رگ په رتووکم
له ماڵه و ئاماده ی چاپن، چاوه ڕوانم خێرخواز و فه رهه نگ دۆستێک
له مدیو یان ئه ودیو له چاپیان بدات.

پ: بۆ خۆ ده گه ڵ به ره یێکی زۆری ڕووناکبیر ،نووسه ر و شاعیر و
تۆره وانی کورد دا پێوه ندیت هه بووه، هه تا به وێ هه ر کوردێک
له هه ر ناوچه و مه حاڵ و بگره له هه ر کوێی دونیاوه ڕێی که وتبێته تاران، سه ری ماڵه که ی داوی، هه گبه که ی
شه پۆل له و هه موو
بیره وه رییه چی تیایه ؟

و: هه ر وه ک خۆت وتت به سه رنج به وه ی من ماڵم له تارانه و کاری
فه رهه نگی کوردیم کردووه، دۆستان و ناسیاوان که له ملاو لاوه سه ریان داوم و پێکه وه قسه و باسمان هه بووه، هه
ندێ له وان بێ هیوا بوون و
لایان وابوو چونکه کورد به سه ر چوار ده وڵه تاندا دابه ش کراوه زه حمه ته به مافی ڕه وای خۆی بگات، هه ر وه ها
برێیک له وان دڵگه ش بوون به
داهاتوو و جار جاره ش ڕایانگه یاندووه گه ر دوژمن زۆرداره، منیش هه م،
هه ر ئه وه نده ی که هه م چ له ڕێی نووسین به کوردی و چ له ڕێی فێربوونی زانست و هونه ر و ته کنیکی ڕۆژباو، چ
له ڕێی ده سدانه چه ک و
ڕاوه ستان له هه مبه ر دوژمنانی کورد و کوردستان، سه ره نجام ڕۆژێک دێ ئێمه ش یه ک بگرین و سه رکه وین و به
مافی ڕه وا و خودایی و
ئینسانی خۆمان بگه ین. منیش به ڕاستی زۆر هیوادار بووم و هیواشمه کورد ڕۆژێک به مافی ڕه وای خۆ بگات و هه ر
ده شگات،چون نه ته وه ی
کورد به تێکرا لێبڕاوه هه تا به مافی ڕه وای خۆ بگات، با دوژمنانیش
مل با بده ن و خۆ گێل بکه ن، زێڕ بۆ هه میشه به ژێر خۆڵه وه نامێنێته وه.

پ: به درێژایی ته مه نت ڕه وتی گه لێ سه رکه وتن و هه ره س هێنا ن و
شکستی شۆڕش و ڕاپه ڕینه کانی کوردت به خۆوه دیوه، ئاسۆی ئێستای کورد
چۆن ئه بینی و پێت وایه کوردی ڕۆژهه لات به ره و کامه ئالی ده چێ؟

و: دیاره له وه لامی ئه و پرسیاره دا ده بێ بڵێم سێ هۆکار بوونه مایه ی
نسکۆی بزاڤی کورد له ساڵی 1975 دا. ئه و سێ هۆکاره به لای منه وه
یه که میان "بۆمیدیه ن" بوو، که خۆی 8 ساڵ شه ڕی کرد و گه یشته سه ربه خۆیی و کورد له و باره وه یارمه تی دا
که چی ئه و زۆر بێ به زه ییانه کارێکی کرد ده ستی شای ئێرانی نایه نێو ده ستی سه دام و بێ ئه وه بیر
له کورد بکاته وه ،کوردی به و ده رده برد که بردی. خوداش تۆڵه ی لێ کرده وه و تووشی نه خۆشییه کی وای کرد له
پیسایی خۆی ده خوارده وه .
دووه م تاوانبار شای ئێران بوو که ئه ویش به تف و له عنه ت له ئێران
ده رکرا و وای لێهات که س ڕاینه ده گرت.
سێیه م تاوانبار سه دام بوو که ئه ویش بۆ ماوه ی 10 ساڵان وه ک سه گی زنجیری، زنجیر کرا بوو و پاشانیش وه ک
ڕێوی له کون هێنایانه ده ر و

بە ردیان بە هێلانە ی زولّم و زۆریدا دا. بە بڕوای من بە لاچوونی ئە و
سێیانە ،دە روازە ی ئازادی بۆ نە تە وە ی نە جیبی بە شخوراوی کورد
کراوە تە وە. کورد ئە لّێ : "خوا تۆلّە ی بزنی کۆلّە لە بزنی شاخدار
ئە ستێنێتە وە. تۆلّە ی ئێمە ی کوردیش لە و سێ شاخدارە سە ندراوە تە وە و ئاش بە نۆرە یە و بە یە قین نۆرە ی
ئێمە ش دێ.

پ : بە سە رنج بە و دە ستکە وتانە ی کوردی باشووری کوردستان،پێی   گە یشتووە ، داهاتووی تە ڤگە ری کورد
لە ڕۆژهە لاّتی کوردستان چلۆن
ئە بینی؟

و : دیارە سە رکە وتنی کورد لە باشووری کوردستان ، لە ڕاستیدا دە بێتە
هۆی سە رکە وتنی کورد لە تە واوی پارچە کانی کوردستان بە تایبە ت ڕۆژهە لاّتی کوردستان کە سە ردە مێک
کۆماری کوردستان لە مە هاباد
ساز دراوە کە ئە وە دە بێتە مایە ی ئە وە ی کورد بە ڕاپە ڕینێکی ژیرانە
بە مافی ڕە وای خۆی بگات و لە گە لّ باشووری کوردستان یە ک بگرێت
بە تایبە ت لە و دوو بە شە دا کورد بە هاودە نگی زۆرتر خە باتی بۆ
ئازادی کورد کردووە.

پ : بزوتنە وە ی ڕووناکبیری ڕۆژهە لاّتی کوردستان چلۆن ئە بینی؟

و: بە ڕاستی جێی خۆشحالّییە کە لە م هە ل و مە رجە دا ئێمە لە سە رانسە ری ڕۆژهە لاّتی کوردستان دا زێتر لە 25
هە زار زانین خوازمان
لە زانکۆکان هە یە و هە ر ئە وە بۆ خۆ دە بێتە هۆی ئە وە ی مرۆڤی زانا، لە کارزان، فە رهە نگ دۆس، ڕۆژنامە
نووس، توێژە ر لە نێو ئە و گە نجانە دا سە ر هە لّدا و بە ڕاستیش خودا بیانپارێزێ   ڕووناکبیرانی لە کارزان و
دلّسۆزی کورد و کوردستان،لە و نێوانە دا زۆر پە یدا بوونە . ئێستا
جێی شانازیین و لە م بارە وە لە چاو سالاّنی 1945 زۆر لە پێشترین و
خوێندە وارە کانمان هە تا دێ زێدە دە بن و بە رە و پێشە وە دە چن و   دە بنە مایە ی ڕزگاری کورد و
کوردستان.

پ : کۆماری ئیسلامی بە دروشم دان و هە را و هوریا، گە لێ باسی مافی
کە مینە کان دە کات کە چی بە کردە هە تا بە ورۆ دە رووێیکی وای لە ڕووی کوردان لە م بە شە ی کوردستانا نە
کردۆتە و، چۆن سە یری ئە م
پرسە دە کە ی؟

و: بە داخە وە دە بێ بلّێم ئێمە ی کورد زۆر چاوە ڕوان بووین کە تاغووت نە ما، هە لّسوورێنە رانی کۆماری ئیسلامی ،
بە چاوی داد و عە دلّی ئیسلامی،
لە گە لّ کورد بجولّێنە وە و کورد کە نە خشی زۆر گرینگی لە ڕووخانی ڕژێم بوو،لانیکە م ئە م ڕژێمە کارێک بکات
کورد بە مافی ڕە وای خۆی بگات،بە لاّم دیارە کورد دە بێ بۆ خۆ لە ڕێی یە کبوون و یە کگرتن،بتوانێ
جۆرێیک یە ک بگرێ کە ماف و حە قی ڕە وای ، خۆی بە دە س بێنێ، بێگانە و داگیرکە ر لە زاتیان دا نییە کە مافی
یە کسانی پێ بدە ن.
ماف نادرێ دە بێ بستێندرێ گە ر ئێمە بتوانین وا یە کیە تییە ک پە یا
بکە ین بۆ وێنە ئە تۆ جگە رە لە نێوە ڕاستی ڕۆژدا لە گە رمای نێوە ڕاستی هاوین،بگرە بە ر ئە و خۆرە ،جگە رە
داناگیرسێ، بە لاّم هوردبینێ

بێنه بیده یه به ر خۆره که ،چونکه ڕووناکی خۆره که کۆ ئه کاته وه، گه ر   جگه ر ه که ی به ر بخه ی، خێرا دایده گیرسێنێ.
ئێمه ی کورد ده بێ وه ک ئه و هوردبینه هێز و توانای خۆ، یه ک بخه ین، ده ستی برایه تی له نێو ده ستی یه کدی بنێین و مینا زنجیر ده ستمان
لێک هه ڵپێکین، ده نا به ته مای ئه م و ئه و هه میشه ده بێ کز و چاو له ڕێ بین.

پ : تاقمێک کوردی ڕۆژهه ڵات نێزیک له ده زگه ی ده سه ڵات ،ئه مرۆکه
سووکه ئیمتیازێکیان وه ده س خستووه که چی ئه وه ی له وان ده بینرێ،
ته نێ هه ر زه قکردنه وه ی پرسه کانی کوردی باشوور ه،ئایا پێت وا نییه
ئه مه چه شنه فریودان و خاپاندنی بیر و هزری کوردی ڕۆژهه ڵاته؟

و: سه باره ت به وه ی که هه ندێ له برا کورده کانی ڕۆژهه ڵات ،خۆیان
له ده زگه ی ده سه ڵات نێزیک کردۆته وه و بۆره ئیمتیازێکیان وه رگرتووه
ده بێ بڵێم له لایێکه وه جێی دڵخۆشییه که توانیویانه وا له ده زگه ی
ده سه ڵات بکه ن ،دان بنێ به هه ندێ مافی کوردا وه ک بڵاوکردنه وه ی
ڕۆژنامه و گۆڤار به زوانی کوردی ،به ڵام ئه وه ی ڕاستی بێت ئه مه یه
ئه وانه جۆرێک په له قاژه یه و دوژمن ده یه وێ له و ڕێگه وه به ر به
ڕاپه ڕین و بیرکردنه وه ی کوردان بگرێ و به وه سه رقاڵیان بکات
هه تا واز له داواکردنی مافی خۆ بێنن به ڵام ئه م جۆره فریودان و
که ڵه ک و کوڵه که بۆ هه تا هه تا سه ر ناگرێ چونکه دونیای ئه مرۆ
دونیای زانست و ڕووناکییه ، شوکر بۆخوا کوردی ئێمه ش ڕووی کردۆته
فێر بوونی زانستی ڕۆژباو، له ڕێی زانستیشه وه کوردیش تێده گات و
پێده گات و یه ک ده گرێ و له ڕێی یه کگرتن و یه کبوونیشه وه
به مافی ڕه وای خۆی ده گات.

پ : شه پۆل له نێزیکه وه ئاگای له مامه ڵه ی مێدیاکوردییه کانی ڕژێم
ده گه ڵ زمان و که لتووری کوردی هه یه، ئه م پرسه چلۆن ده نرخێنێ؟

و: دیاره ڕژێم ده یه وێ به ڕوواڵه ت به دونیا نیشان بدات که مافی
زمان و فه رهه نگی به کوردی ئێران داوه،به ڵام له ڕاستیدا ئه وه
قه ڵه م به ده س و نووسه ر و شاعیرانی کوردن له ڕۆژهه ڵاتی کوردستان
که توانیویانه و ده شتوانن بۆ بووژاندنه وه و په ره پێدان به زمان و فه رهه نگی کورد تێکۆشن و هه تا ئێستاش
درێخییان نه کردووه ئه گینا ڕژێم   نه یویستووه و ناشیه وێ زوانی کوردی په ره بگرێ.
ده نا له ماه ی 25 ساڵی ڕابوردوودا بۆ نه یهێشتووه زارۆکی کورد له فێرگه کانا به زوانی کوردی بخوێنن . ته نانه ت
له ڕادوێ و ته له فزیۆنی سنه
 به ر نامه به زوانی فارسی بۆ مناڵی کورد بڵاو ده که نه وه ،بۆ ئه وه ی
فێره فارسییان بکه ن.

پ : به ناو کورد له مه جلیسی ئێراندا نزیکه ی 10-15 نوێنه رێکی هه یه،
بۆ ئه وه نده له حاند کێشه و پرسه کانی گه له که یان هه ڵوێست نزمن؟

و: به ڕای من له به ر ئه وه یه که ئه وانه هه ر چه ند بیشکۆشن، ئه م
ڕژێمه وه ڕامیان ناداته وه و جار جاریش به بیانووی جیا جیا،

نوێنه رانی کوردی تووشی که ند و کۆسپ کردووه، ئه و نوێنه رانه ی
کورد له مه جلیس دا له ڕاستیدا هه ر بۆ ئه وه یه که بڵێن کورد
له مه جلیس نوێنه ری هه یه،له حه قیقه تدا حسێبێکی ئه وتۆ له سه ر
نوێنه ر کورد ناکرێ. ته نیا له به ر ئه وه یه که ده نگ به پلان و
گه ڵاڵه کانی په سن کراوی مه جلیس بده ن که ده سکه وته که ی زێتر
بۆ شاره کانی ناکورده.
دیاره ئه م ده وڵه ته ش چاک ده زانێ کێ بکات به نوێنه ر.

پ : گه ڕانه وه ی ماموستا "هێمن" له شاخه وه بۆ ناو جه رگه ی جه ماوه ر و خه باتی چاندی و که لتووری چلۆن هه لئه سه نگێنی؟

و : من که نه مر هێمن گه ڕایه وه چووم بۆ به خێر هاتنی، بڕیاریش بوو که
کۆماری ئیسلامی بیقۆزێته وه و" سروه" ی بداتێ بۆ ئه وه ی سه رقاڵی بکات و
دڵخۆشی بداته وه، مام هێمن فه رمووی به ڕاستی من فلانه که س تاقه ت و
هێزی ئه وه م نه ما بوو که له کێو بم، برا پێشمه رگه کانیش به و جۆره ی
که پێویست بوو نه یانده ویست پێم بچارێن. منیش له وره که وتبووم،
نه مده توانی له وه زێتر له کێو بم و ئاواره بم ، کۆماری ئیسلامیش ئه وه
گۆڤاری "سروه" ی پێداوم گه ر بتوانم خزمه تی فه رهه نگی ده که م،
ئه وه ڕای خۆی بوو، مام هێمنی نه مر گازنده ی له برا حیزبییه کانی بوو
که تانه و ته شه ریان لێدابوو و به پیاوی بێگانه یان ناو بردبوو، هه روه ها
لای من گریا و گوتی که کوڕه کانیش له سروه هاوکاریم ده که ن، من بڕێک
شپرزه م و جار جاریش سیغار و مۆدنه و قووتوه تووتنه که م لێ ده شارنه وه و ئازارم ده ده ن به لام
چار چییه ده بێ بسووتێم و بسازێم.
له مام هێمن بیره وه رییه کم هه یه که پێویسته بڵێم ڕۆژێک ماموستا هێمن
هاتبووه تاران هه تا له زانکۆ شێعر بۆ زانستخوازان و کوردانی تاران
بخوێنێته وه، خوانی نیوه ڕۆیێک میوانی دوکتۆر " سادقی شه ره فکه ندی" بوو که سه یدای زانکۆ بوو له تاران، ته له
فۆنی بۆ کردم که مام هه ژاری
کاکم و مام هێمن نانی نیوه ڕۆ میوانی منن، پێم خۆشه تۆش بێی،منیش
چووم، له کاتی نان خواردن دا مام هێمن ته نیا تێ گوشینی شۆرباوه که ی
خوارد و گۆشت و برینجه که ی نه خوارد، چونکه ددانی نه بوو، منیش دوای
نان خواردنه که به بۆنه ی ئه وه وه سواری ماشێنم کرد و بێ ئه وه ی
بزانێ سه ر ڕاس بردمه لای دوکتۆرێکی ددانساز، که دابه زی و چاوی
به تابلۆکه که وت، وتی فلانه که س بۆ کوێم ده به ی ، وتم قوربان
ده مه وێ ده ستێ ددانت بۆ ساز که م ، ئه ویش ده ستی کرد به گیرفانیا و
دانه ده ستکرده کانی ده رهێنا و وتی ناتوانم هیچیان پێ بخۆم و ته نیا تریت ده خۆم.

پ: تاران به درێژایی ئه و هه موو ساڵانه چی پێ به خشیوی و چی لێ سه ندووی ؟

و : ژیانی من له تاران ئه وه ی پێ به خشیوم بتوانم له زانکۆی تاران ده رز
خوێندنه که م به شێوه ی ئاکادێمی ته واو بکه م و به له ونێکی دیکه بچمه
نێو دونیای زانست و هونه ر و بیرکردنه وه.
دیتنی گه لێ که سایێتی زانا و بیرورد له تاران ،فێری ئه وه ی کردم چۆن
منیش ڕێگه ی خزمه ت به نه ته وه ی خۆم درێژه پێ بده م. دیاره زۆر

شتیشی لێ سه ندووم ، یه ک له وانه دوور بوون له نیشتمانی خۆشه ویستم ،
له و بابه ته وه خه فه تمه که نه متوانیوه له نزیکه وه ئه و زانسته ی خۆم
له رێگه ی ده رزوتنه وه بگوێزمه وه بۆ لاوانی کورد. هه روه ها له تاران
ئێمه هه میشه وه کو نامۆ سه یر کراوین. بێجگه له مامۆستایی قوتابخانان
ئه ویش به زۆر که ناچار بووم ئیتر پله و پایه ی ئه وتۆیان به ئێمه مانان
نه داوه، هۆی ئه وه ش ئه وه یه که ئێمه ده وڵه تێکی سه ربه خۆی خۆمان
نه بووه، ئه مانیش به چاوی جیایخواز و نامۆ ، سه یری ئێمه یان کردووه،
من هه میشه له تاران خۆم وه ک یه خسیرێک له قه فه زدا ده بینم، ته نیا
دڵم به وه خۆش بووه که چوومه ته نێو په ڕلان و کتێبخانه کان هه تا
له زانین و فێر بوون زێتر ورد بوومه ته وه.

پ : پێت وایه ژماری کوردانی تاران چه ند ده بێ، ئایا کورد له تاران
خاوه نی ده زگه و سه نته رێکی که لتووری و چاندین؟

و : دیاره چ ڕژێمی پێشوو و ج ئه م ڕژێمه ئامارێکی وردیان سه باره ت به
نه ته وه کانی ئێران بڵاو نه کردۆته وه هه تا مرۆڤ بتوانێ به گشتی
بزانێ ژماری کورد له ئێران چه نده یه ، ته نانه ت له تارانیش هه رگیز
ئامارێکی وا بڵاو نه بۆته وه که بڵێن ئه وه نده کورد یان ترک یاخۆ به لووچ
له تاران ده ژین به لام شاره زایانی کورد بۆ خۆ لایان وایه زێتر له
ملوێنێک و 600 هه زار کورد له تاران و ده ور و به ره که ی ده ژین.
ناوه ند و سه نته ری کوردی بۆ بووژاندنه وه ی فه رهه نگ و زوانی کوردی
له پێشدا ئه نجومه نێک بوو به نێوی" ئه نجومه نی فه رهه نگ و هونه ر و
زمانی کورد" که 10 که س خاوه ن قه ڵه م ئه ندامی بوون و به شێوه ی
فه رمیش دوای 12-13 ساڵ به دواداچوون ، له لایه ن وه زاره تی ناوخۆ و
ئیرشاد و هێزی ئینتزامی له 1378/9\20 هه تاوی ئیزننامه ی فه رمی
وه رگیرا و هه تا 9 ژماره ش گۆڤار به زوانی کوردی و فارسی هی ئه و
ئۆرگانه بلاو کرایه وه، ژماره ی حه وتی ئه گۆڤاره تایبه ت بوو به
ئاوردانه وه یێک له کاره ساته که ی هه ڵه بجه ، به لام ده وڵه ت هیچ
جۆره یارمه تییه کی دراوی و هزری نه دا و له ئاکامدا به شێوه ی نیوه چڵی جارێ چالاکی په کی پێ که وتووه .
له لایێکی دیکه شه وه له لایه ن 7 که س له کوردانی دڵسۆز و هۆگر،"کۆمه ڵه ی کۆمکاری کوردانی تاران" دامه
زراوه و ئێستاش خه ریکی کار وچالاکی کوردییه. هه روه ها سه نته رێکی که لتووری به نێوی ئه نیستیتۆی کورد
له تاران دامه زراوه و ڕۆژنامه یێکیش به ناوی ئاشتی ده رده کات. "سه
ربارى ئه وه ش "خانه ی کوردانی کرماشان" هه یه و ئه وانیش جار
جاره له گه ڵ کۆمه ڵه ی کۆمکاری کوردان پێکه وه به رنامه ی فه رهه نگی و هونه
ری به رێوه ده به ن.

پ : کوردی تاران چ ده ورێک له بزاڤی ڕووناکبیری کوردی دا ده بینێ؟

و : هه تا ئه و جێیه ی پێیان ده کرێ و له ده ستیان دێ کۆڕ و کۆبوونه وه یان هه یه ، کۆنگره ده به ستن بۆ ڕێزنان
له شاعیر و نووسه ر و
هونه رمه ندان. دیاره ئه و جۆره هه وڵانه خزمه تێکه له پێناو
بووژاندنه وه ی فه رهه نگ و داب و نه ریتی کوردی دا و هه روه ها
ئاشنا کردنی کوردان به یه کدی. ڕاسته کورد له تاران زۆر په رژ و بڵاوه

بە لام لە زۆر قۆناخی ناسک و هە ستیاردا توانیویە چالاکانە و بە دە س و برد خۆ دە ربخات و خاوە ن هە لۆیست بێت.

ڕێناس جاف: مامۆستا شە پۆل بە و پرسیارانە ماندوومان کردی، سوپاس بۆ تاقە تت.

شە پۆل: سوپاس بۆ تۆش،هیوای سە رکە وتنت بۆ دە خوازم.